

Таким чином, міжнародні установи та організації відіграють важливу роль у захисті законних прав та інтересів осіб, що гарантуються їй як нормами Міжнародного права, так і нормами чинного законодавства України.

Список бібліографічних посилань

1. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання: від 10 груд. 1984 р. // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085 (дата звернення: 16.04.2017).
2. Короткий курс лекцій з дисципліни «Універсальні механізми захисту прав людини» URL: http://studme.com.ua/10151202/pravo/universalnye_mehanizmy_zaschity_prav_cheloveka.htm (дата звернення: 14.04.2017).
3. Чем мы занимаемся // Управление Верховного комиссара ООН по правам человека: офиц. сайт. URL: <http://www.ohchr.org/RU/AboutUs/Pages/WhatWeDo.aspx> (дата звернення: 14.04.2017).
4. Міжнародне право: навч. посіб./за ред. М. В. Буроменського. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 336 с.

Одержано 17.04.2017

★

УДК 343.78

Олеся Сергіївна Пономаренко,

*ад'юнкт Харківського національного
університету внутрішніх справ;*

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5039-558X>

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ВИМАГАННЮ

Розкриття змісту поняття правового регулювання оперативно-розшукової протидії вимаганням підрозділами кримінальної поліції, визначення його мети, зумовлене необхідністю визначення у своїй органічній єдності історії розвитку правового регулювання цієї сфери суспільних відносин, його сучасного стану, виявлення проблемних аспектів та запропонування найбільш ефективних способів їх усунення. Оскільки, як слушно підкреслює В. Л. Ортинський, детальне правове регулювання роботи

оперативних підрозділів – важливий захід повного і правильного введення в життя законів та підзаконних актів з питань боротьби зі злочинністю [1, с. 37]. Тобто, враховуючи вказане вважаємо доцільним визначити мету правового регулювання питання оперативно-розшукової протидії вимогам підрозділами кримінальної поліції.

Перш за все слід відзначити, що питання правового регулювання оперативно-розшукової протидії злочинності, в тому числі вимаганню, розглядалось багатьма фахівцями у сфері оперативно-розшукової діяльності (А. В. Баб'як, О. М. Бандурка, І. О. Крепаків, Л. В. Умелідзе, М. В. Стащак, В. В. Шендрик та ін.), при чому в більшості фахівці у сфері оперативно-розшукової діяльності розглядали вказане питання відштовхуючись від рівня того чи іншого нормативно-правового акту або від правовідносин, які існують в конкретному випадку та, які такий акт регулює. Однак, враховуючи велику кількість докорінних змін у законодавстві (як то кримінально-процесуальна сфера або оперативно-розшукова), слід відзначити, що сьогодні питання законодавчого регулювання оперативно-розшукової протидії підрозділами кримінальної поліції вимаганню потребує додаткової уваги.

Аналізуючи юридичну літературу та емпіричний матеріал, на нашу думку, визначення мети правового регулювання оперативно-розшукової протидії вимаганню підрозділами кримінальної поліції є можливе шляхом визначення мети всіх нормативно-правових актів, що регулюють вказану діяльність. Можливо дехто не погодиться із такою думкою та зауважить на те, що всі нормативно-правові акти покликані захищати права та свободу особи, однак, на нашу думку, це доволі узагальнене світобачення, оскільки кінцевою метою окремих нормативно-правових актів є узаконення таких прав, їх відновлення або обмеження. Проте, враховуючи безпосереднє тлумачення поняття «вимагання» (згідно з ч. 1 ст. 189 Кримінального кодексу України це – вимога передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами, обмеження прав або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їхнього майна або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його бли-

зкї родичі бажають зберегти в таємниці), на нашу думку, доцільно визначити, які ж нормативно-правові акти забезпечують права потерпілої особи та унеможливлюють права іншої особи щодо незаконного порушення таких прав.

Отже, аналізуючи національне законодавство, можна дійти висновку, що нормативно-правових актів, які б тільки забезпечували право конкретної особи на майно та при цьому б не унеможливлювали право інших осіб на незаконне заволодіння вказаним майном, зокрема шляхом вимагання, не існує.

Так, наприклад, положеннями Конституції України гарантується:

- право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності;
- право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом.

Одночасно Конституція України вказує, що:

- ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності;
- право приватної власності є непорушним;
- примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості;
- примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану;
- конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом, використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі.

Тобто положення вказаного нормативного акту націлюють уповноважених працівників кримінальної поліції на оперативно-розшукову протидію вимаганням як різновиду законної діяльності.

Водночас, Кримінальний кодекс України в своїх положеннях визначає вимагання як злочин та встановлює види обмеження, покарання, для особи яка його вчинила. Так, відповідно до ч. 1 ст. 189 Кримінального кодексу України під вимаганням

пропонується розуміти вимогу передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами, обмеження прав або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їхнього майна або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці, при цьому в ч. 2–4 вказаної статті визначаються обставини, що обтяжують відповідальність особи, визначаються всі можливі види покарання для такої особи.

Разом з цим розглянемо нормативно-правові акти, які не мають прямо на меті як забезпечення права особи на майно, так і недопущення незаконного заволодіння таким майном, однак забезпечують виконання вказаних прав шляхом узаконення діяльності (процесуальної або оперативно-розшукової) направленої на досягнення вказаної мети. Не буде перебільшенням твердження про те, що норми чинного Кримінального процесуального кодексу України визначають процесуальну форму слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, а закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» – оперативно-розшукових заходів, які по своїй суті є лише способами захисту прав та свобод людини від протиправної діяльності, зокрема вимагання.

Так, наприклад, кримінальний процесуальний закон нерідко оперує доволі умоглядними абстракціями, тоді як впровадження його в життєдіяльну систему є можливим лише для забезпечення прав однієї особи на її майно та унеможливлення іншій особи отримання такого майна злочинним шляхом. Аналогічної думки можна дійти аналізуючи положення закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», однак з поправкою на те, що положення Кримінального процесуального кодексу України застосовуються в тому випадку, коли отримано інформацію про вчинення вимагання.

Водночас окремої уваги потребує закон України «Про Національну поліцію», який покладає на працівників поліції, зокрема кримінальної, обов'язок здійснення протидії вимаганню для відновлення порушених прав (недопущення порушення прав) та

обов'язкового обмеження прав іншої особи за вчинення такої діяльності.

Отже, підсумовуючи наведене можна дійти висновку, що суспільні відносини у сфері оперативно-розшукової протидії підрозділами кримінальної поліції вимаганню регулюються значною кількістю нормативних актів законодавчого рівня, положення яких забезпечують та гарантують права особи на майно, а також унеможливлюють права іншої особи на незаконне заволодіння таким майном, зокрема шляхом вимагання.

Список бібліографічних посилань

1. Ортинський В. Л. Удосконалення нормативно-правового забезпечення оперативної розробки. *Бюлетень з обміну досвідом роботи*. 2003. № 151/152. С. 34–38.

Одержано 21.04.2017

★

УДК 364.012(477)

Наталія Олександрівна Прібиткова,

*науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності*

*Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7944-5712>*

СОЦІАЛЬНЕ СИРІТСТВО В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ, ПРИЧИНИ ПОЯВИ ТА ПРОФІЛАКТИКА

Нестабільна соціально-економічна ситуація в українському суспільстві, пов'язана із зубожінням сімей, морально-етичні та психологічні проблеми, зокрема асоціальний спосіб життя батьків, різні види залежності, примушення дітей до жебракування, злочинні діяння батьків, різноманітні форми насильства, спрямовані на дітей, раннє або позашлюбне материнство; дисфункційність сім'ї – усі ці причини безпосередньо впливають на українську сім'ю і, як наслідок, спричиняють значну кількість негативних явищ, з яких найшвидше поширюється явище соціального сирітства. Адже загальновідомо, що в сім'ї формуються світогляд, морально-естетичні ідеали і смаки, норми поведінки, трудові навички, ціннісні орієнтири дитини, тобто всі ті якості, які згодом становитимуть її сутність як особистості [1, с. 81–82].